

# FİZİK ANTROPOLOJİYE GİRİŞ

DERS 9



## ANTROPOLOJİNİN İLK ADIMLARI

- 1923-1940 yılları arasında antropoloji ulus inşa etme çabasının önemli bir elementi olarak kabul edilmiştir.
- Genç olan ülkedeki antropoloji ve tarih yazımı, Afet İnan lise öğrencisiyken Türklerin mongoloid ırkıyla ilişkisi hakkındaki tarihi kitabındaki iddialarını Atatürk'e göstermesiyle başlar.
- Atatürk daha sonra tarihin araştırılması için yeni kitaplar ister ve Türk tarihinin kurallarını belirleyen bir el kitabı böylece hazırlanmaya başlar. "Ulus inşası" projesiyle bütünleşmiş olan antropolojinin kökleri aslında geç Osmanlı döneminin düşünsel yaşamına dek uzanmaktadır.



- Cumhuriyet öncesi dönem 1850-1908 arasında yıllar imparatorluk savaşları ve Osmanlıdan ayrılıp bağımsızlık kazanmak için yapılan bağımsızlık savaşları ile karakterizedir.
- Bu nedenle, İmparatorluğun hevesli aydınları tarafından ulus fikrinin önemine dair farkındalık kazanmaya yönelik ilerici bir sürecin olaylarıydı.
- 19. yüzyılın ikinci yarısında Osmanlının batılılaşma süreci boyunca, Batının bilim düzeninin benimsenme çabaları söz konusudur.
- 1983 Hayrullah Efendi “*İnsanın Yeryüzünde Ortaya Çıkışı ve Yayılması*”
- Ahmet Mithat Efendi
- Şemsettin Sami



## **ANTROPOLOJİNİN TÜRKİYE’DEKİ GELİŞİMİ**

- Cumhuriyet döneminde Antropoloji akademik anlamda ilk gündeme gelen bilim dallarından birisidir.
- Avrupa’da yaygın olan fizik antropoloji Türkiye’nin güncel kaygılarına çözüm getiren bir bilim dalıydı.
- II. Dünya Savaşı sonrasına kadar fizik antropoloji gözde bir alan olarak kaldı,zamanla yerini giderek toplumsal ve kültürel antropolojiye bırakmıştır.
- Türkiye’de fizik antropoloji ilk zamanlarında görece bağımsız olsa da zamanla devlet bilimine dönüşmüştür.



- Fizik antropolojiye devletin sahip çıktığı, gelişiminde Atatürk'ün bizzat rol oynadığı ve 1930'lu yılların kültür devrimine fizik antropoloji bulgularının yol çizdiğine vurgu yapılmaktadır.
- Tarih ve dil alanındaki çalışmalarının geri planında 1930'ların fizik antropoloji bulguları yer alması bu duruma örnek verilmektedir.
- 1933 Üniversite Reformu
- Hitler Almanyası'ndan gelen bilim insanlarının katkıları



- Türkiye'de Antropoloji'nin resmi tarihi 1925 yılında, Türk Antropoloji Enstitüsü'nün kurulması ile başlar.
- Kurucu üyelerin çoğunluğu tıp kökenli olmakla birlikte içlerinde sosyal bilimciler de bulunmaktaydı.
- Antropoloji alanında uzmanlığı bulunmayan kurucu üyeler amatör bir ruhla antropolojiyle ilgilenmekteydiler.
  - Bu enstitünün kurucu üyeleri Prof. Dr. Nurettin Ali Berkol, Prof. Dr. Neşet Ömer İrdelp, Prof. Dr. Süreyya Ali, Prof. Dr. Mouchet ve Prof. Dr. İsmail Hakkı'dır.
- Türkiye Antropoloji Tetkikat Merkezi'nin kuruluş amacı, "İnsanlar arasında Türk ırkının layık olduğu yerin belirlenmesi" olarak açıklanmaktaydı.



- Biyolojik/fiziki antropoloji çalışmaları yapmak üzere kurulan bu Enstitü bunun için öncelikle, şimdiye kadar Türkiye’de yapılmış olan antropoloji çalışmalarını bir araya getirmeyi ve gençlere antropoloji eğitimi vermeyi öncelikli görevleri arasında kabul etmekteydi.
- Türkiye Antropoloji Tetkikat Merkezi, Türk Milletinin ırk bakımından dünya insan toplulukları arasındaki yerini anlamak ve göstermek amacı ve isteğiyle kurulmuş ve Ekim 1925’te “Türk Antropoloji Mecmuası” adındaki ilk dergisini yayınlamıştır.
- İlk yıllarda Fransızca-Osmanlıca olarak çıkarılan bu dergi daha sonra Latin harflerinin kullanılmaya başlamasıyla Türkçe olarak yayına geçmiştir.



- Dergi 1939 yılında kapanana kadar 22 sayı çıkarmıştır.
- Dergide çoğunlukla Türk ırkının morfolojik yapısını ve çeşitli etnik gruplarla karşılaştırılmasını konu alan çalışmaların yanında sosyoloji, folklor, prehistorya ve dilbilimle ilgili çalışmalar da yer almıştır.
- Türk Antropoloji Mecmuasının yayınının durmasından uzun yıllar sonra 1963 yılında Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nde bu derginin ikinci serisi olarak nitelendirilebilecek “Antropoloji” isimli dergi yayın hayatına başlamıştır.
- Antropoloji Dergisi yayın hayatına günümüzde tek antropolojiye ait dergi olarak devam etmektedir.



- Öncü antropoloji çalışmalarının iki aşamada toplandığı görülür.
- Sadece **araştırma ve yayın aşaması** olarak kabul edilebilecek olan birinci aşama 1925-1929 yılları arasındadır.
- Bu dört yıl süresince Haydarpaşa'daki İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi binasında bulunan merkezde, İstanbul'daki Türk İslam mezarlıklarından (Karacaahmet) toplanan kafatasları ölçülerek, Türkiye'de yaşayan insanlara ait ilk genel antropolojik sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır.
- Bu süreçte ayrıca, İstanbul'daki Türk, Rum, Ermeni, Musevi okullarındaki ilköğretim çağındaki çocuklardan da çeşitli antropometrik ölçüler alınarak karşılaştırmalı çalışmalar yapılmıştır.



- Daha sonra, Türkiye'de antropoloji araştırmalarının bu alanda eğitim görmüş araştırmacılara devri ile akademik çalışmaların ağırlık kazandığı bir süreç başlar.
- Aynı yıllarda, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Dahiliye Asistanı olan Dr. Şevket Aziz Kansu, 1927'de Antropoloji eğitimi almak üzere Paris Antropoloji Okulu'na gönderilmiştir.
- Burada Broca Antropoloji Laboratuvarı'nda Prof. Dr. George Papillault ile çalışan Kansu, 1929 yılında Türkiye'ye dönerek aynı yıl İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde ilk Antropoloji dersini vermiştir.



## ELEMAN YETİŞTİRME, ARAŞTIRMA VE YAYIN DÖNEMİ

- Bu dönem Türkiye Antropoloji Tetkikat Merkezi'nin 1925 yılında kurulmasından sonra uzmanlaşma için batıya eleman gönderilmesi ve İstanbul'daki Türk-İslam mezarlıklarından elde edilen koleksiyonların incelenip sonuçlarının yayınlanmasını kapsamaktadır.
- Türkiye Antropoloji Tetkikat Merkezi 1925-1929 yıllarında Antropoloji konusunda uzman olmayan bilim adamları tarafından temsil edilmiştir.
- Bu süre boyunca o zamanlar Haydarpaşa'da bulunan Tıp Fakültesinin bir odasını işgal eden merkezde İstanbul'daki Türk İslam mezarlıklarından (Karacaahmet Mezarlığı) çıkarılan kafatasları üzerinde ilk ölçümler alınmış ve ilk genel sonuçlar elde edilmiştir.



- İstanbul'daki Türk, Ermeni, Rum ve Musevi okul öğrencilerinin vücut ölçüleri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.
- Daha sonraki yıllarda antropoloji araştırmalarının bu konuda uzman olan kişiler tarafından yapılabilmesi için bilim adamı yetiştirilmesi amacıyla yurt dışına eleman gönderilmiştir.
- İlk olarak İstanbul Darülfünunu Tıp Fakültesi asistanlarından Dr. Şevket Aziz Kansu antropoloji alanında ihtisas yapmak üzere 1927 yılında Paris Antropoloji Okulu Broca Laboratuvarına öğrenime gönderilmiştir.
- Kansu burada "Yeni Kaledonyalılarla Afrika Zencilerinin Kafa Morfolojileri" isimli tezi hazırlayarak 4 Mart 1929'de tezini savunmuş ve Türkiye'ye dönmüştür.



- 1934 yılında Muzaffer Süleyman Şenyürek Almanya Berlin Üniversitesine gönderilmiş ve burada insan dışının evrimi üzerine bir doktora tezi hazırlamıştır.
- 1935 yılında Seniha Tunakan Almanya Berlin Üniversitesi, 1936-1938 yılları arasında Afet İnan Cenevre’de Prof. Pittard’ın öğrencisi olarak İsviçre’ye eğitim almak ve yetiştirilmek üzere gönderilmişlerdir.
- Cumhuriyetin ilk yıllarında gerçekleştirilen antropolojik araştırma ve çalışmalar kurulma amacına uygun olarak Türk ırkı ve Türk ulusu ağırlıklı olan fizik (biyolojik) antropoloji konusunda yoğunluk kazanmıştır, bu nedenle ilk yıllarda antropoloji denildiğinde ilk akla gelen fizik antropoloji olmuştur.



- Özellikle 1925-1940 yılları arasında yayınlanan araştırmalarda bu tür çalışmaların yoğunluğu dikkat çekmektedir.
- 1930 yılından başlayarak daha ziyade Fizik Antropoloji konusunda sadece İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde verilmekte olan bir seri “Antropoloji Konferansı” 1932 yılının Temmuz ayında Ankara’da toplanmış olan 1. Türk Tarih Kongresinden sonra, Atatürk’ün emri ile İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesi tarih öğrencilerine de verilmeye başlanmıştır.
- Bunun yanı sıra Dr. Şevket Aziz Kansu Prehistorya konferanslarını tarih öğrencilerine vermeyi üstlenmiştir.
- Atatürk, Türk Antropoloji araştırmalarına ilgisini Türk Tarihi’ne ve Türk Dili’ne olduğu gibi hayatının sonuna kadar devam ettirmiştir.

